

Prvi dio *Ofanziva Austrije prema prostoru Bosanskog pašaluka (1699–1718)* sastoji se od osam podnaslova koji prikazuju spolj-nopolitičke okvire austrijske balkanske politike, tok razgraničenja po odlukama Karlovačkog mirovnog ugovora 1699–1701, kao i ideološke koncepcije Pavla Ritera Vitezovića o Bosni i Hercegovini. Kraj razgraničenja i problemi na granici „utrli su“, piše autor, put prema novom ratu koji je završen Požarevačkim mirom.

Austrijska vlast na sjeveru Bosne i novi rat sa Osmanlijama (1718–1739) drugi dio knjige sastoji se od trinaest podnaslova koji, između ostalog, prikazuju razgraničenje na prostoru sjeverne Bosne, austrijsku militarizaciju oblasti južno od Une i Save, plan saradnje Habzburgovaca i Hercegovaca kao i početak i tok novog rata koji se završio austrijskim povlačenjem.

Treći dio *Razvoj diplomatske i trgovačke aktivnosti Austrije prema Bosni, Hercegovini i drugim dijelovima osmanskog Balkana tokom XVIII vijeka* u osam podnaslova prikazuje kakva je bila Austrijska zapadna politika nakon Beogradskog mira, pomorsku trgovačku politiku Austrije kao i turbulen-

cije na granici 1755–1756. i njenu organizaciju u posljednjim decenijama XVIII vijeka.

Četvrti dio *Josip II i nova ofanziva Austrije prema prostoru Bosne i Hercegovine (1765–1788)* u pet podnaslova prikazuje uspon Josipa II u spoljnoj politici, grčki projekat Katarine II, Austriju i bosanske franjevce, oblike austrijske špijunske aktivnosti i novi rat Habzburgovaca i Osmanlija 1788–1791. kao razmeđe epoha. Autor zaključuje da je Bosna kao dio Balkana uvijek bila na dnu liste prioriteta habzburškog dvora, koji tokom XVIII vijeka nije razvio svijest o svojoj realnoj poziciji u Evropi i drastičnog ekonomskog i organizacionog zaostajanja za ostalim evropskim zemljama. Habzburška monarhija propustila je da primijeti da je upravo prostor Osmanskog carstva područje na kojem treba najviše djelovati. U prilično oskudnoj ponudi historiografskih naslova koji u centru pažnje imaju teme iz XVIII vijeka, ovo djelo predstavlja prijatno iznenađenje ■

Radovan Subić

Bakir Tanović, *Čurčića vakuf, osnovan 24. redžepa 1149. h. godine (28.novembar 1736. godine)*, Sarajevo: Dobra knjiga, 2012, 124.

Znatan je broj porodica i istaknutih ličnosti koje su zbog svoje uloge, djela i ugleda bile predmet historijskih istraživanja. Porodica Čurčić je jedna od njih, a knjiga koja je pred nama, kroz osnivanje i rad njihovog vakufa, djelimično dopunjuje historijsku

sliku o ovoj izuzetno važnoj i uglednoj sarajevskoj porodici, čiji su članovi ostavili pečat na mnoge bosanskohercegovačke historijskedogađaje u proteklim stoljećima. Iako naslov knjige ukazuje na to da je ona tematski usmjerena rad vakufa porodice

Čurčiću, njoj se hronološki ukazuje i na život i djelo mnogih važnih ličnosti koje su poticale iz ove porodice.

Knjiga je podijeljena na osam poglavlja u kojima je autor izložio određene podatke iz historije porodice Čurčić, uglavnom vezane za osnivanje i rad Čurčića vakufa od njegovog osnivanja pa sve do najnovijeg vremena.

Tanović na samom početku ukazuje na prve poznate pisane pomene o porodici Čurčić u Sarajevu kako bi objasnio njihovo porijeklo. On se priklanja tumačenju koje zastupa i sama porodica te na osnovu porodičnih izvora i dostupne literature zaključuje da je porodica Čurčić bila porijeklom iz Hlivna, ali da je nakon Mohačke bitke odselila u Budim. Autor smatra neutemeljenim tvrdnju da se Čurčići, kao bogati trgovci, doseljavaju u Sarajevo iz Hlivna nakon požara 1697. godine. On ukazuje da su pad Budima 1686. i gubici teritorijan nakon bitke kod Sente 1697. godine bili ključni za povlačenje muslimanskog stanovništva u unutrašnjost Osmanskog carstva. Upravo sa tom činjenicom on povezuje i dolazak Salih-age Čurčića u Sarajevo sa bratom i sinom, koji se kao stanovnici Sarajeva prema pisanim izvorima mogu pratiti od 4.11.1696. godine. Iako je te godine Salih-aga kupio kuću u ovom gradu, autor iznosi dodatne činjenice koje upućuju da se Salih-aga kao bogat čovjek doselio u Sarajevo i prije tog događaja.

Život Salih-age kao utemeljitelja Čurčića vakufa najdetaljnije je izložen u ovom radu. U vrijeme kada je princ Eugen Savojski zapalio kompletan grad, on je obavljao funkciju glavnog buljubaše carskih sejmena grada Sarajeva, pa je njegova uloga oko organizovanja povlačenja stanovništva prema gradskoj tvrđavi posebno istaknuta. Sam pohod princa Savojskog

dosta je detaljno opisan, zbog činjenice da je upravo taj događaj bio ključni da Salih-aga obnovi izgorjelu Jahja pašinu džamiju, čije će održavanje poslije biti unijeto u njegovu vakufnamu.

Period u kojem je živio Salih-aga Čurčić karakterističan je po stalnim vojnim pohodima u kojima je i on imao izuzetno važnu ulogu. Stoga je tek u poznim godinama kada je napravio „predah u ratovanju“, kako autor navodi, napisao Vakufnamu. U vakufnamu je Salih-aga upisao jedan karavan saraj u Sarajevu, a u evladijetvakufje ostavio konak koji je bio njegova porodična kuća. Vakufnamom je određeno da se od prihoda vakufa trebaju održavati tri džamije, dvije u Sarajevu i jedna u Karauli kod Travnika. Za mutaveliju svog vakufa Salih-aga je postavio svog starijeg sina Jašer Sadik-bega koji je u to vrijeme obavljao funkciju bosanskog tefterdara.

Jašer Sadik-beg je također bio jedan od sarajevskih dobročinitelja. On je lično finansirao popravku vodovodasa kojeg su se između ostalog napajali i hamam na Bašćaršiji, Jahja pašina džamija, pravoslavna crkva ali i stanovništvo u okolnim mahalama. Iako je Jašer Sadik-beg trebao biti prvi mutevelija Čurčića vakufa i nasljednik dijela evladijet vakufa, on je poginuo u Banjalučkom boju 1737. godine, još dok je njegov otac bio živ. Godinu dana nakon toga umro je i Salih-aga, ali i njegov mlađi sin Mehmed Sadik, čime je uprava nad vakufom prešla na treće koljeno Čurčića.

Tanović nakon detaljnijeg opisa života Salih-age i njegovih sinova izlaže podatke o svim njemu poznatim njihovim potomcima, hronološkim redom. Posebnu pažnju posvetio je mutevelijama ovog vakufa, u koji je u 19. stoljeću uvrštena još jedna džamija u Livnu nazvana Čurčića džamija, osam dućana u Sarajevu, jedna kuća u Imaretskoj

mahali i jedan stan u Jahja pašinoj mahali.

Proračuni vakufa, kao važan pokazatelj njegovog bogatstva, također su izloženi u ovom radu, ali tu su i dokumenti iz 19. i 20. stoljeća koji ukazuju na promjene vlasti i njihov odnos prema vakufskoj imovini. Najveći preokret u odnosu države naspram institucije vakufa odigrao se u periodu FNR Jugoslavije, kada je i ovaj vakuf, rješenjem Narodnog odbora opštine Centar od 26.12.1958. godine, nakon 222 godine postojanja nacionalizovan. Međutim, to nije bio kraj ovog vrijednog i važnog vakufa, jer su potomci porodice Čurčić 1998. godine ponovno osnovali Čurčića vakufu namjere oživljanja porodične tradicije.

Knjiga *Čurčića vakuf* kroz priču o osnivaњу i radu ovog vakufa zapravo govori o historijskim promjenama koje su kroz stoljeća zadesilene samo vakuf, nego i porodicu osnivača i mutevelije ovog vakufa. Međutim, ona ne opisuje samo porodicu Čurčić, nego nam kroz njihovu priču nagovještava i na mnogobrojne promjene koje su se dešavale u društvu i njihov uticaj na život jedne ugledne i imućne porodice.

Rad je utemeljen na relevantnoj literaturi ali i historijskoj građi koja je jednim dijelom sada bila nepoznata široj naučnoj javnosti. Radi se prvenstveno o doku-

mentima koji se čuvaju u privatnoj arhivi porodice Čurčić. To je posebno značajno jer smo, nakon što je u toku agresije na Bosnu i Hercegovinu zapaljen Orijentalni institut, ostali uskraćeni za mnogobrojne izuzetno vrijedne i nenadoknadle izvorne dokumente iz Osmanskog perioda. Tako da su historičari koji su upućeni na istraživanje građe koja se nalazi u javnim arhivima uskraćeni za podatke koji se čuvaju u privatnim bibliotekama i arhivima. To je u isto vrijeme, nažalost i degradiranje porodica koje zbog nedostupnosti izvora ne ulaze u naučne analize, te se o njima i njihovoj ulozi u određenom historijskom periodu zna dosta malo ili nikako. Stoga je mali broj dokumenata čiji se faksimilnalaze u ovoj knjizi, a čuvaju se privatnoj arhivi Čurčića, od velikog značaja.

U knjizi se nalaze i razne ilustracije od porodičnih fotografija pa sve do skica imovine koje je ova porodica uvakufila. Sve to čini ovaj rad originalnim, vrijednim i korisnim prilogom proučavanja ne samo institucije vakufa, nego i porodice, koja svaka na sebi jedinstven način oslikava određeni historijski period ■

Hana Younis